

Til: Folloregionen IPR via kommunedirektørutvalget

Fra: sekretariatsleder

Uttalelse fra Folloregionen IPR – høring regional vannforvaltningsplan for Innlandet og Viken vannregion

Det vises til høringsbrev datert 28.01.2021 fra Viken fylkeskommune, der høringsfristen er 31. mai. Folloregionen IPR har også fått forlenget høringsfristen til 11. juni i tilfelle regionrådsmøtet den 21. mai ble avlyst.

Høringsdokumentene til regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram 2022-2027 gir føringer for vannforvaltningen i vannområdet PURA, Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget, beskrevet med mål og tiltak. Føringerne vil kreve et økende engasjement fra flere myndighetsinstanser: Kommunene, Statsforvalteren, Fylkeskommunen, direktorater og departementer. Med basis i nedenstående saksopplysninger ser Folloregionen interkommunalt politisk råd følgende utfordringer:

1. Sikring av god kompetanse innen vannforvaltning og avløpsteknikk i kommunen. Kommunene skal fremstå som attraktive arbeidsplasser med gode muligheter for personlig utvikling innen vannfaget.
2. Et økt behov for statlige økonomiske støtteordninger til store avløpsinvesteringer i kommunene som er direkte utløst av vannforskriften. Sikring av kommunenes økonomi slik at det kan gjennomføres både ordinært vedlikehold og utvidelse av avløpssystemene, og de ekstra tiltakene vannforskriftsarbeidet krever.
3. Et økt behov for ressurser, både bemanningsmessig og økonomisk, for å sikre en god og helhetlig håndtering av overvann i kommunene.
4. Et økt behov for statlige midler til tiltaksgjennomføring innen landbruket ved gode tilskuddsordninger.
5. En opprettholdelse av ressurser, både bemanningsmessig og økonomisk, for miljørådgivning til bønder gjennom direkte dialog.
6. Et økt behov for statlige midler til vannkvalitetsovervåking og tiltaksgjennomføring i samtlige sektorer. Spesielt vil kostnader for overvåking av miljøgifter kreve økte statlige bidrag.
7. Innlemming av stasjoner for basisovervåking, styrt av Miljødirektoratet, i PURA
8. Et behov for tydeligere føringer på hvordan leirpåvirkede vassdrag skal klassifiseres iht. økologisk tilstand og avlastningsbehov.

9. Opprettholdelse av ressurser til Statsforvalteren og fylkeskommunen som viktige aktører i samhandling med kommunene. Disse må ha ressurser og kompetanse til å ivareta sin rolle som hhv. fagmyndighet og prosessansvarlig / regionansvarlig for gjennomføring av vannforskriften. Dette er avgjørende for at vannområdene skal lykkes med sitt arbeide.
10. Et behov for at økt utbyggingspress i PURAs område skal forenes med arbeidet for å oppnå og opprettholde god vannkvalitet. Samferdselsutbygging må søkes å ikke gå på bekostning av vannkvaliteten.
11. Prioritering av tiltak innen samtlige sektorer slik at de er i samsvar med vannforskriftens føringer: De mest kostnadseffektive tiltakene skal prioriteres.

Kort oppsummert

Rent vann er grunnlag for alt liv, og god forvaltning av våre vannressurser er viktig. Regional vannforvaltningsplan beskriver dagens tilstand i vassdragene våre og fastsetter miljømål. Tiltaksprogrammet inneholder de tiltakene som er lagt inn med sikte på å nå miljømålene. Formålet med regional vannforvaltningsplan er å vise hvordan vi ønsker å forvalte vannet i et langsiktig perspektiv, og er et verktøy for å oppfylle vannforskriftens mål om helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Innlandet og Viken vannregion har stor geografisk utbredelse og inkluderer både Glomma og Drammensvassdraget med sidevassdrag; i tillegg til mindre vassdrag i lavlandet som drenerer til Indre og Ytre Oslofjord.

Follo-kommunene er en del av vannområdet PURA; Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget og vannområdet Morsa; Vannsjø/Hobøl og Hølenvassdraget med tilgrensende kystbekker og kystområder. Det er utarbeidet innspill til saksfremlegg fra hvert av vannområdene. I denne saken er disse sammenfattet, og innspillene er lagt som vedlegg til saken.

Faktaopplysninger

Bakgrunn

Høringsutkastene til "Regional vannforvaltningsplan 2022-2027 – Vårt verdifulle vann - Innlandet og Viken vannregion" (heretter kalt forvaltningsplan) og "Regionalt tiltaksprogram 2022-2027 Innlandet og Viken vannregion" (heretter kalt tiltaksprogram) er lagt ut på høring i perioden 01.02. – 31.05.2021. Se høringsdokumentene på [Vannportalen](#).

Den regionale vannforvaltningsplanen fastsetter miljømål for alt vann iht. [vannforskriften](#). Forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet viser hvordan miljøtilstanden er i dag, og hvilke tiltak som trengs for å forebygge, forbedre eller gjenopprette denne tilstanden der det er nødvendig. Dokumentene skal gi sektorene, deriblant kommunene, det grunnlaget de trenger for å igangsette vannmiljøtiltak.

Hensikten med denne samlede saksfremstillingen er å tydeliggjøre de regionale dokumentenes konsekvenser for PURA og Morsa sine eierkommuner og gi kommunene anledning til å mene noe om disse konsekvensene. Saksfremstillingen skal initiere til omforente politiske vedtak i

hver enkelt av eierkommunene. Vedtakene vil utgjøre kommunenes høringsuttalelse til de regionale dokumentene, sammen med eventuelle suppleringer fra kommunene. Høringsuttalelsene sendes til vannregionmyndigheten, som i vår vannregion er Viken fylkeskommune. I tillegg ønsker Folloregionen IPR å vedta en uttalelse.

Forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet vil legge viktige føringer for kommunenes fremtidige samhandling innen vannforvaltning. Saksfremstillingen består av tekst som er felles for samtlige av eierkommunene (utarbeidet av PURA).

De gunstige fordelene ved en samlet saksfremstilling kan oppsummeres slik:

- en felles politisk forankring av målene og tiltakene i vannområdene
- en synliggjøring av det økte behovet for ressurser i form av økonomiske virkemidler og bemanning i kommunene, hos Statsforvalteren og fylkeskommunen
- en synliggjøring av behovet for statlige virkemidler for gjennomføring av vannkvalitetsovervåking og tiltak.

Vannområdets bidrag til regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram

Vannområdene har tidligere medvirket ved to rullinger av regionale vannforvaltningsplaner med tiltaksprogram. Begge gangene har vannområdet utarbeidet lokale tiltaksanalyser som har utgjort et bidrag til de regionale dokumentene, sammen med lokale tiltaksanalyser fra de øvrige vannområdene i tidligere vannregion 1 Glomma, nå Innlandet og Viken vannregion.

Vannområdets bidrag til regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram for planperiode 2022-2027 har blant annet bestått i å oppdatere informasjon som ligger i [Vann-nett](#) innenfor eierkommunenes ansvarsområde. Dette arbeidet har vannområdene gjort på vegne av kommunene, sammen med kommunene, landbruksforvaltningen og Statsforvalteren. Arbeidet har i hovedsak bestått i:

- endring av status for en del tiltak der tiltak ikke er gjennomført innen 2021 – ny frist er 2027. Dette har vært viktig for å "få med oss" tiltak over i neste planperiode.
- gjennomgang av måloppnåelse, dvs. utsatt frist ved bruk av § 9 i vannforskriften. Alle avløpstiltak som nå ligger inne for PURAs eierkommuner har måloppnåelse 2027. For landbrukstiltak ble det satt en utsettelse av miljømål for vannforekomster der landbrukstiltakene var betydelige og tilstanden i vannforekomstene var dårlig.
- justering av kostnader for avløpstiltak for kommunene slik at kostnader i Vann-nett nå er investeringskostnader over 6 år.

I tillegg er det gitt innspill under utarbeidelsen av de regionale vannforvaltningsdokumentene med vedlegg ved flere anledninger.

Hvordan står det til med vannet?

Målet for vannforekomstene er god økologisk og kjemisk tilstand. God tilstand kjennetegnes ved at struktur, funksjoner og produktivitet i økosystemene ikke avviker vesentlig fra intakte økosystemer, som utgjør "referansetilstanden" som tilstanden skal måles opp mot. Den økologiske tilstanden er avhengig av hvor påvirket det biologiske livet i vannforekomsten er av menneskelig aktivitet, f.eks. innenfor avløp, landbruk eller fysiske endringer (Samferdsel, forbygniner etc.). Ved å overvåke biologien i vassdraget ut fra fastsatte kriterier får vi en

tilstandsvurdering av den enkelte vannforekomsten. Kjemisk tilstand males ut fra nivåer på utvalgte kjemiske forbindelser. Økologisk tilstand måles i 5 klasser fra Svært god til Svært dårlig, kjemisk tilstand måles i God eller Dårlig.

Påvirkning - forurensningskilder

Påvirkningsdrivere, i form av menneskelig aktivitet, er identifisert i påvirkningsanalysene. Status for Morsa og PURA viser at det er jordbruk og urban utvikling (som inneholder avløpspåvirkninger) som er de største driverne.

Økonomiske konsekvenser for kommunene

Tiltak innen kommunalt ledningsnett finansieres i sin helhet av kommunale gebyrer. Tiltak innen spredt bebyggelse finansieres av forurenser (huseier) eventuelt med tilskudd fra Husbanken. For tiltak innen tette flater er det ulike finansieringskilder: Utbygger, kommunen, Statens veivesen m.fl. Tiltak innen jordbruk er i betydelig grad avhengig av statlige midler. Eksisterende tilskuddsordninger er SMIL (Spesielle miljøtiltak i landbruket) og RMP (Regionalt miljøprogram for landbruket). For å lykkes med gjennomføring av tiltak innen landbruket er det essensielt at de statlige tilskuddene til sektoren økes i takt med kravene som stilles til landbruket. PURA og Morsa sendte i februar 2021, sammen med flere andre vannområder i tidligere Østfold fylke, en uttalelse til Landbruks- og matdepartementet. Her ble det oppfordret til at jordbruksforhandlingene 2021 skulle resultere i økte statlige bevilgninger til tiltaksgjennomføring innen landbrukssektoren i Viken.

Bemanningsmessige konsekvenser

I arbeidet med å oppnå vannforskriftens krav til vannkvalitet i vannområdene er det avgjørende med en god og effektiv rekruttering innen vannforvaltning og avløpsteknikk i eierkommunene. Eierkommuner bør fremstå som attraktive arbeidsplasser med gode muligheter for personlig utvikling innen vannfaget.

EUs vanddirektiv og vannforskriften legger opp til et forvaltningsmessig samarbeid som muliggjør en effektiv utnyttelse av ressursene i kommunene. En forutsetning er imidlertid at kommunene har tilstrekkelige ressurser til å omsette vanddirektivets og vannforskriftens ambisjoner i handling. Dette skjer gjennom en god implementering i kommunenes plandokumenter, og er avhengig av et stabilt og oppdatert mannskap.

Samarbeid på tvers er viktig for å håndtere utfordringene. Elver, bekker og innsjøer går på tvers av kommunegrensene. For å bedre vannkvaliteten må tiltak gjennomføres i hele nedslagsfeltet til vassdragene. Et godt kommunalt samarbeid er avgjørende for å lykkes. Vannområdene sikrer dette samarbeidet blant annet ved å skape gode arenaer å møtes på. Her legges det til rette for erfaringsutvikling og kunnskapsbygging. Dette muliggjør en faglig utvikling av kommunenes medarbeidere som ellers kanskje har et begrenset fagmiljø i sin egen kommune.

Landbruksforvaltningen - Follo landbrukskontor

Innføringen av EUs Vanddirektiv i 2000 og den nye vannforskriften som trådte i kraft i 2007 medfører skjerpede krav til vannkvalitet i Norge. Landbruket er en sentral bidrags bidragsyter for å oppnå god økologisk vannkvalitet, noe som medfører ekstra oppgaver for landbruksforvaltningen. Vannområdet er avhengig av en tett dialog med landbruksforvaltningen, og deltakelse fra landbrukskontoret i administrative grupper i vannområdene er vesentlig. Dessuten tilsier all erfaring at den største suksessen til gjennomføring av landbrukstiltak oppnås ved direkte dialog med næringen. I neste planperiode vil det derfor være et stort behov for å opprettholde bemanningsmessige og økonomiske ressurser innen landbruksforvaltningen.

Disse ressursene skal sikre:

- dialogen mellom landbruksforvaltningen og vannområdet
- miljørådgivning hos bønder gjennom direkte dialog
- øvrige aktiviteter der samarbeid vannområde/landbruksforvaltning er en suksessfaktor.

I tillegg er det nødvendig med økte statlige midler for å kunne øke satsene for tilskudd til tiltaksgjennomføring.

Planretningslinjer

Et viktig vedlegg til regional vannforvaltningsplan er planretningslinjer. Disse skal være førende for planarbeidet i kommunene etter plan- og bygningsloven og skal sikre at hensynet til vann inkluderes på et tidlig stadium i kommunenes samfunns- og arealplanlegging og i kvalitetssikringssystemene. Dette vil være et viktig bidrag i å nå miljømålene for vann innen 2027 og unngå forringelse av miljøtilstanden der miljømålet er nådd.

Høring av regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram og videre prosess

I [informasjon om høringen på Vannportalen](#) listes det blant annet opp følgende punkter der det er spesielt ønskelig med innspill:

- Gir vannforvaltningsplanene god nok oversikt over miljøtilstanden i vannet?
- Er miljøtilstanden og påvirkningene riktig beskrevet? Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/ erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til bedre beskrivelse?
- Synliggjøres miljømålene godt nok?
- Bidrar planen til tydelig plassering av ansvar og tilstrekkelig med tiltak for å nå miljømålene?
- Er de nødvendige virkemidlene på plass for å gjennomføre de tiltakene det er behov for?

Etter høring av forvaltningsplan og tiltaksprogram 2022-2027 vil vannregionmyndigheten vurdere høringsuttalelsene og gjøre nødvendige endringer i dokumentene. De reviderte dokumentene oversendes de berørte fylkeskommuner og vedtas av fylkestingene som en regional plan etter plan- og bygningsloven. Oppdatert forvaltningsplan sendes Miljødirektoratet senest 31.12.2021.

Berørte direktorater sørger for at nasjonale føringer er fulgt opp og at forskriftens krav er fulgt. Direktoratene sender sin tilråding til Klima- og miljødepartementet senest 28.02.2022.

En departementsgodkjenning vil bli gjennomført våren 2022, og planen med tiltak er etter dette førende for vannforvaltningen i Innlandet og Viken vannregion.

For eierkommuner skal tiltakene innarbeides i hovedplaner, tiltaks-/saneringsplaner for vann og avløp samt i den årlige rulleringen av handlingsprogrammet. Overordnede mål og strategier forankres i kommuneplaner (måldel, arealdel, boligprogrammet) og videreføres i reguleringsplaner. Implementeringen i kommunenes plandokumenter er viktig for å sikre en god felles forvaltning av vannressursene.

Bidrag til å nå kommunenes mål

Helhetlig vannforvaltning er viktig redskap for å nå FNs bærekraftsmål:

- 6; rent vann og gode sanitærforhold
- 11; bærekraftige byer og samfunn
- 14; liv under vann
- 17; samarbeid for å nå målene

Den helhetlige vannforvaltningen skal bidra til trygge og grønne nærmiljøer og en bærekraftig utvikling, i tråd med målene som er satt i kommuneplanen. Gjennom utstrakt bruk av tverrfaglig kunnskap skal Follo-kommunene foreta de riktige prioriteringene for nå mål om god kjemisk og økologisk vannkvalitet. Forvaltningsplanen med tiltaksprogram setter miljømål som skal sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannet, på tvers av kommunegrensene.

EUs vanndirektiv samt implementering i norsk lovverk og lokal forankring tilsier godt samarbeide på tvers av kommunegrenser ved Fagrådet for Indre Oslofjord, vannområde PURA og Morsa samt lokal tverrfaglig forankring i kommunene i Follo.

Vedlegg:

1. Høringsbrev fra Viken fylkeskommune datert 28.01.2021
2. Utkast til saksfremlegg fra PURA
3. Utkast til saksfremlegg fra Morsa